

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра психології та педагогіки розвитку дитини

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

освітнього ступеня «магістр»

на тему:

**«ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ
ПЕРСПЕКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ САМОСТІЙНОЇ ХУДОЖНЬОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»**

Виконала: студентка II курсу, 601аз групи
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Освітня програма: Дошкільна освіта

Інченко А.М.

Керівник: кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини

Дука Т.М.

Рецензент: кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти

Ппиченко С.С.

Умань – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дошкільне дитинство – це віковий період, який характеризується не тільки інтенсивним фізичним і психічним розвитком дитини, а й початковим пізнанням найближчого природного і соціального середовища та встановленням із ним елементарних відносин, включенням до певних видів практичної діяльності і спілкування, що задовольняють її потреби й інтереси, залученням до матеріальних і духовних цінностей як соціокультурних надбань суспільства.

Дані вікові особливості дитини є визначальними в обґрунтуванні соціально-педагогічних умов, спрямованих на формування й розвиток психічних процесів і утворень, забезпечуючи її потреби як на цьому етапі життєдіяльності, так і таких, що є базовим потенціалом у подальшому опануванні досвіду, поступовим становленням її як особистості, індивідуальності й суб'єкта соціально значущих видів діяльності.

У наш час кардинальних змін у галузі науки та освіти актуальним стало питання розвитку системи освіти в Україні. Не залишається поза увагою й дошкільна освіта.

В умовах демократизації та гуманізації виховання і навчання йде пошук нових шляхів організації педагогічного процесу в дошкільних навчальних закладах, оновлюються методологічні засади роботи з дітьми. Кожна дитина – це індивідуальність, а тому потрібно створити для неї такі умови. Щоб вона могла в повній розкрити свої здібності, виявити нахили та інтереси.

Сучасні дослідження американських науковців А. Сливоцького та Д. Моррісона переконливо підтверджують виняткову важливість дитинства, адже здатність людини навчатися майже наполовину закладається в перші чотири роки життя, а ще одна третина – до восьми років. Отже, до восьми років у мозку людини формуються головні нервові шляхи, на яких ґрунтується здатність до навчання. По досягненні дитиною десятирічного

віку дендрити, що не утворили нових нервових шляхів, відмирають, а відтак людина втрачає значну кількість потенційних здібностей.

Основне завдання дошкільного навчання і виховання полягає не лише в тому, щоб сформувати у дітей певний обсяг знань і вмінь, а переважно в тому, щоб якомога більше розвивати різні форми особистісної активності дошкільнят, їхню самостійну творчість в усіх видах дитячої діяльності, формувати у них широкий і стійкий інтерес до пізнання найрізноманітніших сторін навколишньої дійсності. В.Сухомлинський у своїх працях переконливо доводив, що успіх роботи вихователя, спрямований на гармонійний розвиток дітей, можливий лише за умови глибокого знання їхнього духовного життя та особливостей розвитку кожної дитини, врахування їхніх запитів та інтересів.

Зміни в сучасній освіті орієнтовані на повноцінне використання психологічних механізмів в освітньому процесі, розробку тонких індивідуалізованих педагогічних впливів та підвищення відповідальності віх причетних до навчання та виховання дітей, за їхній результат. При цьому в центр педагогічного процесу поставлено дитину як суб'єкт діяльності. Одна із головних проблем сьогодення – створити умови для своєчасного повноцінного фізичного, психічного та духовного розвитку кожної дитини це завдання вирішується через процес освіти та виховання як в навчальних закладах, так і в родині.

У національній доктрині розвитку освіти в Україні зазначено: «Освіта має гуманістичний характер і ґрунтується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності. Освіта утверджує національну ідею, сприяє національній само ідентифікації, розвитку культури українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями... Національне виховання має здійснюватись на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань...».

Реалізації поставлених завдань можуть слугувати різні види самостійної художньої діяльності дітей, які передбачені програмами виховання і навчання дітей дошкільного віку.

«Найдорожчий скарб у кожного народу – його діти», – говорила видатний український педагог, родоначальник українського дошкілля Софія Русова.

Дитинство – найважливіший період у житті людини. Доля будь-якої спільноти, нації, держави залежить від того, як поставлене в неї виховання. Виховання людини в душі загальнолюдських ідеалів і національних традицій починається з раннього дитинства – важливого етапу становлення людини, коли формується вміння мислити, свідомо сприймати навколишній світ і самого себе, спілкуватися з іншими людьми.

Чим більше дізнається дитина в перші роки життя, тим допитливішою, розумнішою вона буде. Від інших вікових періодів дошкільне дитинство відрізняється тим, що забезпечує загальний розвиток, який є основою формування особистості.

У державі, що будується на демократичних засадах, виховання дитини стає справою всього суспільства, яке має не тільки визнати право малюка на щасливе дитинство, а й створити для цього реальні умови. Відповідальність за це лежить на дорослих – батьках та педагогах, які мають навчати та виховувати дитину щодня, свідомо, в міру своїх можливостей, кожний на своєму місці. І починати це треба з раннього дитинства: не перетворюючи малюка на дорослого, називаючи речі своїми іменами, не прикрашаючи дійсності; не просто готувати дитину до життя, а вчити її жити розмаїттям щасливого дитинства щодня, щогодини, щохвилини. Цьому певною мірою буде сприяти і самостійна художня діяльність дітей, особливо старшого дошкільного віку.

Із перших років життя дитина, знайомлячись із гармонією звуків і слів, виразністю фарб і форм, намагається застосовувати їх в житті, звичайно в міру власних вікових та індивідуальних можливостей. Художня діяльність

сприяє розвитку естетичного смаку, уяви і фантазії, а також таких важливих якостей особистості, як самостійність, спостережливість, наполегливість, охайність, витримка та ін.

У дошкільній педагогіці досить добре розроблені педагогічні технології супроводження процесу розвитку, навчання і виховання дітей на заняттях в умовах дошкільного навчального закладу. Однак життя засвідчило, що діти прилучаються до художнього досвіду і з власної ініціативи. Вони прагнуть утвердитися в цьому досвіді, перетворити його, виходячи із власних потреб, мотивів та інтересів, що в свою чергу впливає на міжособистісне спілкування. Таким чином збагачується художній зміст спілкування, діти самостійно розподіляють ролі, вибирають партнерів, між ними виникають нові зв'язки. Спілкування дітей, що складається в процесі самостійної художньої діяльності, допомагає їхній самоорганізації, соціалізації, креативному розвитку та формуванню мовної компетенції.

Проблемі дитячої самостійної художньої діяльності та характеристиці педагогічних технологій, що сприяють її розвитку присвячували свої праці такі відомі педагоги ХХ ст. як О.Білан, Н.О.Ветлугіна, Г.Г.Григор'єва, Є.С.Громов, М.Демчик, І.Л.Дзержинська, Л.Дубина, В.А.Єзикеєва, І.Ю.Кабиш, Т.Г.Казакова, Н.Т.Кириченко, Л.Н.Комісарова, Т.І.Науменко, Л.Я.Панкратова, Л.В.Пантелеєва, Г.Н.Пантелєєв, А.Є.Шибіцька, Л.С.Фурміна та ін. Вищезначені вчені досліджували різні аспекти самостійної художньої діяльності дітей – музичної, літературної, мовної, образотворчої, театралізованої та ін. У ХХІ ст. інтерес вчених до вищезначеної наукової проблеми помітно знизився. Нам вдалося виявити лише окремі наукові розвідки щодо організації та педагогічного супроводу самостійної діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: А.Богущ, О.Долинна, О.Низковська, Н.Пахальчук, О.Терещенко, А.Шевчук та ін.

На превеликий жаль навіть у найновіших підручниках та навчальних посібниках проблема самостійної художньої діяльності дітей в умовах дошкільного навчального закладу зовсім не розглядається.

Самостійна художня діяльність може бути різною за змістом. Самостійну художню діяльність дітей можна протиставляти діяльності на заняттях. Вона здійснюється у вільний від занять час. Дитина вільна у виборі тем, матеріалів, початку та закінчення роботи. Виникаючи під впливом тих чи інших мотивів, вона є однією із форм самостійності дошкільника, і вже в цьому полягає її надзвичайна цінність. Дитина проявляє себе як суб'єкт діяльності: вона самостійно ставить мету (визначає тему діяльності, її зміст), засоби її досягнення, виконує роботу сама або разом із іншими дітьми та одержує результат (продукт власної творчої художньої діяльності).

Якщо співвіднести самостійну художню діяльність і художню діяльність дітей на заняттях (музичних, із образотворчої діяльності, розвитку рідного мовлення, театралізованих ігор тощо), то сенс останньої в кінцевому результаті полягає у формуванні в дітей здібностей до самостійного відображення своїх вражень. Саме в умовах самостійної діяльності відбувається процес саморозвитку і становлення особистості.

Спостерігаючи педагогічний процес у різних закладах дошкільної освіти, ми звернули увагу на те, що самостійна художня діяльність дітей дошкільного віку не має чіткої цілеспрямованості, організації, системи, інтеграції та взаємозв'язку із змістом занять художнього спрямування. Це і спонукало нас до визначення проблеми наукового дослідження **«Педагогічні умови розробки та впровадження перспективних моделей самостійної художньої діяльності дітей старшого дошкільного віку»**.

Об'єкт дослідження: освітній процес у закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження: розробка та впровадження перспективних моделей самостійної художньої діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Мета дослідження: дослідити та виявити ефективні перспективні моделі самостійної художньої діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. вивчити стан проблеми в теорії і практиці дошкільної освіти;

2. теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити: перспективні моделі опосередкованого впливу на самостійну художню діяльність дітей; педагогічні технології супроводу самостійної художньої діяльності дітей;
3. вплив спеціально створених педагогічних умов на розвиток самостійної художньої діяльності дітей;
4. обґрунтувати зміст перспективних моделей самостійної художньої діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення провідних положень джерел інформації із проблеми дослідження; педагогічний експеримент; педагогічні спостереження, бесіди, інтерв'ювання; вивчення та аналіз педагогічної документації; вивчення передового педагогічного досвіду.

Апробацію результатів дослідження було здійснено шляхом експериментальної роботи на базі закладу дошкільної освіти № 2 «Берізка» м. Тальне Звенигородського району Черкаської області. Основні теоретичні положення роботи обговорювалися на засіданнях методичного об'єднання Звенигородського району Черкаської області й отримали позитивну оцінку.

Публікації. із проблеми дослідження наявна публікація у збірнику студентських наукових праць факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2021 р.).

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 89 сторінок.

Висновки. Виконання нашого дослідження дозволило зробити такі висновки:

1. вивчити стан проблеми в теорії і практиці дошкільної освіти, з'ясовано, що зміст самостійної художньої діяльності будується на тих знаннях, уміннях і навичках, які передбачені програмами навчання і виховання дітей дошкільного віку та якими діти оволоділи під час занять із

різних видів діяльності: образотворчої, художньо-мовної, музичної, театралізованих ігор та ігор-драматизацій.

Життєва компетентність, досвід дошкільників у володінні певним видом діяльності – основа для виникнення їхньої самостійної діяльності та її змістовного розгортання.

2. Теоретично обґрунтувавши та здійснивши експериментальну перевірку перспективних моделей опосередкованого впливу на самостійну художню діяльність дітей та педагогічних технологій супроводу самостійної художньої діяльності дітей, встановлено, що найкращим засобом, який сприяє розвитку самостійної художньої діяльності дітей є створення спеціальних педагогічних умов для кожного виду художньої діяльності.

3. Вивчення впливу спеціально створених педагогічних умов на розвиток самостійної художньої діяльності дітей, дозволяє узагальнити, що предметно-ігрове та природне середовище, помірно насичене та раціонально облаштоване, і є не лише фоном для розгортання вільної діяльності дітей, а й стимулом, спонуканням до самостійних занять.

Самостійна художня діяльність дітей вимагає уважного педагогічного вивчення та ефективних педагогічних технологій супроводу опосередкованого впливу на її хід із боку дорослих.

4. Здійснивши обґрунтування змісту перспективних моделей самостійної художньої діяльності дітей старшого дошкільного віку, встановлено, що великого значення у розвитку самостійної художньої діяльності дітей набуває предметно-просторове розвивальне середовище та обладнання. Найдоцільнішим у цьому випадку є зонування приміщення за окремими видами діяльності. Важливим компонентом розвивального простору, сприятливого для виникнення та розвитку самостійної художньої діяльності дітей, є соціальне оточення – коло спілкування з дітьми та дорослими.

Основний шлях стимулювання самостійної художньої діяльності – використання опосередкованих впливів соціального життя, якими повинен

керувати дорослий (педагоги і батьки). Без участі дорослого неможливо забезпечити належний рівень самостійної художньої діяльності дошкільників та домогтися її змістовності.

Отже, спільне буття дорослого та дитини у дошкільному навчальному закладі має раціонально, у співвідношенні, відповідному вікові, рівню розвиненості, вихованості і навченості, інтелектуальним, естетичним, соціальним, комунікативним прагненням дітей, поєднувати у собі організовану, ініційовану дорослим та самостійну, вільну художню діяльність дошкільників. Таке виражене, обґрунтоване поєднання різних видів організованої та самостійної художньої діяльності спроможне забезпечити втілення компетентісного підходу в дошкільній освіті й формування того соціального портрета дошкільника, який очікується як результат системи освітніх впливів на межі старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.